

Ήταν η κρίση του 2008 "μία ευκαιρία που χάθηκε";

28/Ιουλ/2010 07:51

Του Παναγιώτη Πετράκη

Η Ελληνική οικονομία λειτουργεί σ' ένα μεταβαλλόμενο διεθνές περιβάλλον. Η οικονομική κρίση που διερχόμαστε μπορεί να διακριθεί σε τρεις διαφορετικές φάσεις. Η πρώτη ξεκινάει από το 2007 και φθάνει μέχρι τον Σεπτέμβριο του 2008. Πρόκειται για το χρονικό διάστημα που οριοθετείται από την έναρξη ενός κύκλου ήπιας ύφεσης από το 2007, μέχρι την κατάρρευση της Lehman Brothers. Η δεύτερη περίοδος, ξεκινάει από τον Σεπτέμβριο του 2008 και ουσιαστικά φθάνει μέχρι τον Νοέμβριο του 2009, όταν συνέβη το περιστατικό που αφορούσε την κρίση χρέους στο Dubai. Πρόκειται για μία περίοδο κατά την οποία η κρίση, έχει κυρίως χρηματοπιστωτικό χαρακτήρα. Από το Νοέμβριο του 2009 μέχρι την δημιουργία και την ένταξη της Ελλάδος στον Ευρωπαϊκό Μηχανισμό Στήριξης και μέχρι σήμερα, η κρίση αλλάζει χαρακτήρα και μετατρέπεται κυρίως σε δημοσιονομική κρίση και κρίση των συναλλαγματικών ισοτιμιών. Κάθε περίοδος της κρίσης χαρακτηρίζεται από ειδικά χαρακτηριστικά. Το κυρίαρχο στοιχείο της βέβαια, ήταν η σφοδρότητα των επιπτώσεων της που την κάνει να διαφοροποιείται από οποιαδήποτε άλλη είχαμε γνωρίσει από το 1929.

Ήταν λοιπόν η κρίση του 2008 μία ευκαιρία που χάθηκε για την ελληνική κοινωνία; Σ' ένα βαθμό, αυτό ισχύει. Παρόλο που η κρίση ήταν και είναι βαθύτατη, δημιουργήθηκαν εικόνες και αντιλήψεις (και στους πολίτες και στους διαχειριστές) που συσκοτίζουν τα πραγματικά αίτια και αποτελέσματα της κρίσης, τις πραγματικές αδυναμίες του οικονομικού συστήματος και στην οικονομία και την κοινωνία, με αποτέλεσμα να μην δημιουργούνται οι προϋποθέσεις για την οριστική επίλυσή τους. Το πιο προβεβλημένο παράδειγμα αναφέρεται στην βασική επιλογή της κοινωνίας για το μέλλον τους. Από την δεκαετία του '70 μέχρι το 2008, το βασικότερο μοντέλο ανάπτυξης στηριζόταν σε ορισμένες βασικές μεταβλητές, π.χ. δανεισμός για την στήριξη ενός επιπέδου ζωής και ανάπτυξης. Αυτό κατέρρευσε την τριετία 2008 – 2010, υπό το βάρος της κρίσης και την αδυναμία διαχείρισής της. Συνεπώς, αναφύονται σήμερα δύο καθήκοντα για την κοινωνία και άρα για την πολιτική ηγεσία. Το ένα, είναι να διασωθεί ο (παραμορφωμένος) ορθολογισμός του υπάρχοντος μοντέλου. Το δεύτερο, αφορά το βαρύτερο καθήκον να προδιαγραφεί και να οργανωθεί ένα καινούριο μοντέλο ανάπτυξης. Είναι δύο έργα με διαφορετικούς προσανατολισμούς, αλλά ίσως με τους ίδιους πρωταγωνιστές.

Το να μην εκτελέσει η διοίκηση της χώρας το πρώτο καθήκον της (να αποκαταστήσει τη

λειτουργικότητα του «παραμορφωμένου» συστήματος), ακούγεται ως μία παράλογη προοπτική. Η εκτέλεση όμως του δευτέρου καθήκοντος, θα απαιτούσε πολλές γνώσεις, πολλή τόλμη και ίσως και μία εξωπραγματική διάσταση στην ικανότητα της πολιτικής ηγεσίας. Έτσι δημιουργούνται οι προϋποθέσεις της χαμένης ευκαιρίας. Παρόλα αυτά, η πολιτική εξουσία παρήγαγε ήδη ένα έργο το οποίο απαρτίζεται από μία σειρά από νομοθετήματα και βεβαίως από το ίδιο μνημόνιο με την Ε.Ε., την ΕΚΤ και το ΔΝΤ. Το βασικό ερωτηματικό που τίθεται λοιπόν, είναι κατά πόσο τα στοιχεία πολιτικής που ενσωματώνονται στο παραπάνω έργο και στην καθημερινή πολιτική διαχείριση κατευθύνονται προς την οργάνωση του νέου μοντέλου, ή απλώς αποκαθίσταται αυτό που διατηρούταν επί τέσσερις δεκαετίες, έστω και με την διαφορά ότι ο δημόσιος δανεισμός είχε ελεγχθεί. Είναι σημαντικό να σημειωθεί εδώ, ότι εάν ισχύει η δεύτερη περίπτωση, τότε με μαθηματική βεβαιότητα σε εύλογο χρονικό διάστημα (3-5 έτη), θα επαναληφθεί η σημερινή κρίση αρχής, γενομένης από το ασφαλιστικό πρόβλημα που θα ενσκήψει με μία καινούρια και μεγαλύτερη ένταση και υπό την επιρροή κυρίως της συνταξιοδότησης των “baby boomers”.

Αν έτσι έχουν τα πράγματα τότε οι πολύ μεγάλες θυσίες που κάνει σήμερα η κοινωνία, δεν θα έχουν έστω μακροπρόθεσμο αντίκρυσμα. Να θυμηθούμε ότι το 2002, υπό τον Barroso, η Πορτογαλία εφήρμοσε ένα πολύ μεγάλο σταθεροποιητικό πρόγραμμα και σήμερα είναι αναγκασμένη να κάνει πάλι το ίδιο. Θα πρέπει άρα, η πολιτική ηγεσία να οργανώσει την άσκηση της εξουσίας της με σαφή στόχο αφενός μεν την κάλυψη βραχυπρόθεσμων αναγκών της (π.χ. περιορισμό του δημόσιου χρέους), αφετέρου δε, τις μακροπρόθεσμες προϋποθέσεις ανάπτυξης.

Ένα κλασικό παράδειγμα, αφορά τους φορολογικούς συντελεστές. Η ανάγκη ενίσχυσης των δημόσιων οικονομιών, επιβάλλει την αύξησή τους. Η αύξησή τους, με βεβαιότητα αυξάνει την φοροδιαφυγή και την παράλληλη οικονομία. Μέχρι εδώ έχουμε ενέργειες αποκατάστασης του υπάρχοντος μοντέλου. Όμως, η αύξησή τους αυξάνει την παράλληλη οικονομία και την φοροδιαφυγή. Εδώ έχουμε μάλιστα μία διεύρυνση της παραμόρφωσης του παλαιότερου μοντέλου. Η ανάπτυξη όμως των διοικητικών ελέγχων εναντίον της παραοικονομίας, θα μειώσει την έκταση της φοροδιαφυγής και θα αρχίσει να κτίζεται πλέον ένα εκσυγχρονισμένο μοντέλο της οικονομίας. Αυτό όμως θα ολοκληρωθεί (όσον αφορά το φορολογικό σύστημα), μόνο όταν γίνει δυνατόν να μειωθούν οι φορολογικοί συντελεστές και να δημιουργηθούν κίνητρα για την επιχειρηματικότητα και τη δημιουργικότητα και όχι κίνητρα για την φυγή των ικανότερων.

Συμπερασματικά, στην κοινωνία μας γίνεται μία μάχη του παλιού με το καινούργιο με κοινό παρανομαστή την διάθεση της κοινωνίας να υποστεί θυσίες για να αισιοδοχήσει ξανά. Όσο η πολιτική εκφράζει το παλιό και καλύπτεται από την ασφάλεια αυτού που γνωρίζει και έχει συνηθίσει, γνωρίζουμε τι θα (ξανα)συμβεί στο μέλλον. Όσο η πολιτική αποφασίζει να δώσει νέες λύσεις με φαντασία και εμπιστοσύνη στην δημιουργικότητα, τότε μπορούμε να ελπίζουμε.

* Ο κ. Π. Ε. Πετράκης είναι καθηγητής του Οικονομικού Τμήματος του Πανεπιστημίου Αθηνών.

** Το βιβλίο του κ. Πετράκη «Η Ελληνική Οικονομία: Προκλήσεις (Μέχρι το 2010)» μόλις κυκλοφόρησε από τις εκδόσεις Παπαζήση.

Διαβάστε το άρθρο στο [Capital.gr](https://www.capital.gr)